

ninger. Vedr. Stalin-Hitler pagten er der ikke mindste omtale af denne pagts hemmelige tillægsprotokol, ligesom den lidt senere undertegnede grænse- og venskabstraktat mellem Tyskland og Sovjetunionen er helt uomtalt. Uden kendskab til disse ting, får man et helt misvisende billede af de begivenheder, der førte til Polens fjerde deling, til indlemmelsen af de baltiske stater i Sovjetunionen og i det hele taget til omstændighederne omkring II Verdenskrigs udbrud og det tysk-sovjetiske samarbejde indtil 1941. Da alle disse ting systematisk forties i den sovjetiske historieskrivning – men jo naturligvis omtales i vestlig – bliver resultatet her, at »de modtagelige unge mennesker« der læser denne bog, ikke alene bliver præsenteret for et stykke gedigen sovjetisk historieforfalskning, men også for en falsk gengivelse af vestlige fremstillinger (i form af Lyons resumé). Da der i øvrigt ikke er antydning af kommentarer til de bragte tekster, bliver resultatet altså, at læsere vildledes om dette væsentlige spørgsmål (og der kunne nævnes andre).

Læsere, der er interesseret i seriøst at beskæftige sig med disse spørgsmål, kan henvises til M. P. Gallagher: *The Soviet History of World War II. Myths, Memories, and Realities* (1963) og A. Hillgruber und H.-A. Jacobsen (Hrsg.): *B. S. Telpuchowski, Die sowjetische Geschichte des Grossen Vaterländischen Krieges 1941–45* (1961).

Bent Jensen

Jens-Jørgen Jensen (red.): *Sovjetunionen i forandring. Synspunkter på de sidste 20 års samfundsudvikling i Sovjetunionen og Østeuropa*. Esbjerg, Sydjysk Universitetsforlag 1980. 188 s.

Bogen indeholder de skriftlige oplæg fra en konference, som Institut for øst-vest forskning ved Sydjysk Universitetscenter afholdt i november 1979, og som havde deltagelse fra samtlige nordiske lande minus Island. *Jan Ake Dellenbrant* fra Uppsala universitet vurderer resultaterne af de økonomiske reformer i Sovjetunionen siden slutningen af 1950'erne og lader sin opfattelse komme til syne i titlen »Mycket väsen för ingenting«; *Zdenek Hejzlar* fra Utrikespolitiska institutet i Stockholm (tidligere leder af det kommunistiske ungdomsforbund i Tjekkosllovakiet samt reformkommunist, siden 1969 i eksil) forsøger at beskrive det »østeuropæiske« samfund med Tjekkosllovakiet som eksempel; *Jens Quortrup* fra Sydjysk Universitetscenten forsøger det samme på en anden måde og drager sammenligninger til det »vestlige« samfund; *Kristian Gerner* fra Lunds Universitet diskuterer informationsproblemer kontra central planlægning og mener, at ledelsens informationsbehov vil fremtvinge et mere åbent samfundssystem; *Ole Nørgaard* fra Aarhus Universitet beskriver fænomenet »politisk deltagelse« i Sovjetunionen og mener at se klare tegn på en øget demokratisering; *Søren Damkjær* fra Københavns Universitet præsenterer nogle nyere synspunkter på sovjetsamfundets socialstruktur; og *Andreas Jørgensen* fra Sydjysk Universitetscenter diskuterer »Krisen i Sovjetunionen og Østeuropa«.

Som man kan forvente, er bidragene af forskellig kvalitet. Det er ikke her stedet nærmere at komme ind på de enkelte afhandlinger, men jeg vil dog gerne fremhæve Zdenek Hejzlars bidrag (som bygger på hans fremragende bog *Reformkommunismus*. Köln, Europäische Verlagsanstalt 1976. Også i svensk og norsk forkortet udgave). Det udmærker sig i modsætning til flere af de andre bidrag ved at være meget lidt spekulativt og byggede på et omfattende empirisk materiale. I al sin nøgternhed tegner det et rystende billede af et samfunds gentagne omvæltninger, iscenesat ikke af en spontan økonomisk udvikling, men af et monopolpartis politiske diktatur.

Bent Jensen